

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/1224
Toplantı Tarihi/Sayısı : 24.11.2023/38
Karar Numarası : 2023/870
Başvuran : E. A.
Başvuran Vekili : -
Adres :
Muhatap Kurum/Kişi : Marmara 7 No'lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : Semizkuşlar, Silivri Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü, 34570
Silivri/İSTANBUL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumu idaresi tarafından usulüne uygun soruşturma yapılmaması nedeniyle etkin şikâyet ve denetim prosedürleri uygulanmamasının kötü muamele teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran dilekçesinde özetle:

a. Marmara 7 No'lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğunu, 26/2/2022 tarihinde koşusunda yaşanan olayın akabinde Kurum Disiplin Kurulu'nun; tanık beyanlarını, kamera kayıtlarını, diğer mahpusların beyanlarını göz önünde bulundurmayarak olayın çıkmasına sebep olan mahpusun yalan beyanlarına dayanarak hüküm verdiğini,

b. Konuya ilişkin Silivri İnfaz Hakimliğine itiraz ettiğini, olayın gerçekleşmesinde payı olanların ilgili mevzuat çerçevesinde cezalandırılması gerektiğine ilişkin dilekçeler yazmasına rağmen hiçbir işlem yapılmadığını,

c. Olay gününe ait kamera kayıtları incelendiğinde Kurum personelinin 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 2, 3 ve 6'ncı maddelerini ihlal ettiğinin görüleceğini,

ç. 40 kişilik koşu bahçeye çıkarıldığını, infaz ve koruma başmemurunun diğer mahpusları dinlemeden kendisinin koşu alanından aldırılması yönünde talimat verdiğini, bu olayın akabinde F-11 koşusuna verildiğini,

d. Silivri İnfaz Hakimliğinin 2022/... sayılı kararının kesinleşmesinin akabinde görevlilerle yaptığı görüşmede; asıl suçlu olan mahpusların cezalandırılmasını ve eski koşusuna iadesini talep ettiğini, kendisine Kurum Müdürünün talimatı üzerine eski koşusuna gönderildiğinin söylendiğini,

e. 5/5/2022 tarihinde E-12 koşusuna gittiğini, bahsi geçen olaya sebep olan grubun koşu alanına baskın olduğunu ve bu grubun koşu alanına geldiğinde acil çağrı butonuna basarak mazgaldan kendisinin koşu alanından alınmasının gerektiğini, yoksa olayların çıkacağını ifade ettiğini, kısa bir süre sonra "B." adlı Başmemurun kendisini konuşmak için yanına çağırdığını ve akabinde sorgusuz sualsiz A-8 koşusuna alındığını, koşu alanına girdiğinde koşu sorumlusunun kendisini karşıladığını, karşılıklı oturmalarının üzerinden on dakika geçtikten sonra tekrar eski koşu alanına götürüldüğünü,

f. Sözü geçen gruptan bir kişinin göstermelik olarak A-8 koğuşuna gönderildiğini, kendisini savunan mahpusların tamamının ise başka koğuşa gönderildiğini, yine benzer şekilde sorun yaşadığı gruptan olan mahpusların acil çağrı butonuna basarak kendisinin koğuştan gönderilmesini talep ettiklerini, bunun üzerine tekrar koğuşunun değiştirildiğini, yaşanan bu olay akabinde 9/5/2022 tarihinde Silivri Cumhuriyet Başsavcılığına ve 23/5/2022 tarihinde Kurum Müdürüne, görevli başmemura ve Disiplin Kurulu Başkanlığına dilekçe yazdığını,

g. 19/7/2022 tarihinde Disiplin Kurulu Başkanlığına ve 1/8/2022 tarihinde Silivri İnfaz Hakimliğine suç duyurusunda bulunduğunu, sorun yaşadığı bu mahpusların ve kendisinin siciline bakılmasını talep ettiğini, 1/8/2022 tarihinde Silivri İnfaz Hakimliğine suç duyurusunda bulunduğunu, dilekçesini gönderdiği mektubun içerisindeki diğer belgeler alındığı için işlem yapılmadığını, Silivri İnfaz Hakimliğinden 31/10/2022 tarihinde gelen yazıda; mektup içindeki dilekçe ve belgelerin gönderilmesini talep edildiğini, ikinci defa mektubu yolladığında belgelerin yine yollanmadığını iddia etmekte ve mağduriyetinin giderilmesi için Kurumumuzun girişimlerde bulunmasını talep etmektedir.

3. Muhatap Marmara 7 No'lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte:

a. Başvuran dilekçesinde Kurum Disiplin Kurulu Başkanlığının 17/3/2022 tarih ve 2022/... sayılı ceza verme kararı ile disiplin cezası aldığını, disiplin cezasına konu olay günü sorumlu başmemurun koğuşa gelerek olayın akıbetini öğrenmek amacıyla sadece belli başlı mahpusları dinlediğini, bu durumun ayrımcılık teşkil ettiğini, konu ile ilgili yaptığı şikayet dilekçelerine çıkış numarası verilmediğini, haksız yere koğuşunun değiştirildiğini, olay gününe ait kamera görüntülerinin incelenmesini, sorumlu başmemurun koğuşu dinleme zamanının kontrol edilmesini, aynı gün içerisinde birkaç kez yaptırılan koğuş değişikliklerine ait kamera görüntülerinin incelenmesini talep ettiğini,

b. Konuya ilişkin yapılan incelemelerde Kurum Disiplin Kurulu Başkanlığının 17/03/2022 tarihli ve 2022/... sayılı ceza verme kararı gereğince başvuran hakkında kurumda gereksiz gürültü yapma eylemine istinaden "Kınama" cezası verildiğini, olaya ait kamera görüntüleri kontrol edildiğinde disiplin cezasına konu olayın gerçekleştiği tarihte sorumlu başmemur eşliğinde yeteri kadar infaz ve koruma memuru ile koğuşa girilerek koğuşta barınmakta olan mahpusların tek tek dinlendiğinin görüldüğünü,

c. Soruşturma kapsamında kamera görüntülerine ait inceleme tutanağı düzenlendiğini ve dosyaya eklendiğini, adı geçen disiplin kurul kararına itirazına istinaden Silivri 1. İnfaz Hakimliğinin 20/4/2022 tarihli, 2022/... esas ve 2022/... karar sayılı kararı ile itirazın kabul edilerek disiplin cezasının kaldırılmasına karar verildiğini, bu kararın 6/5/2022 tarihinde kesinleştiğini ve disiplin cezasının ortadan kaldırıldığını,

ç. Başvuran hakkında verilen disiplin cezasının 5275 sayılı Kanun'un 37'inci maddesinde yer alan hükmüne aykırı davranış sergilemesi nedeni ile verildiğini,

d. Kurumda barınmakta olan hiçbir hükümlü ve tutukluya ayrımcılık yapılmadığını, eşitlik ilkesine göre hareket edildiğini, başvuranın 5/5/2022 tarihinde aynı gün içinde birden fazla koğuş değiştirdiğine dair yapılan incelemede adı geçen F-11 koğuşunda kalmakta iken 23/5/2022 tarihinde suç türüne göre C-5 koğuşuna alındığını ve halen bu koğuşta barındırıldığını,

e. Dilekçesinde iddia ettiği hususlara ait geriye dönük kamera görüntüleri incelemesi yapılmak istendiğinde DVR cihazlarının geriye dönük toplamda üç aylık görüntü depolayabildiğinden iddialarına ilişkin yeterli somut delile ulaşılamadığının anlaşıldığını,

f. Dilekçe hakkının kullanılmasına dair 3071 sayılı Kanun gereğince Kurumlarında suç, cezası, siyasi görüşü, ırkı, cinsiyeti, dini inancı fark etmeksizin tüm mahpuslara dilekçe çıkış numarası ve çıkış tarihinin verilmekte olduğunu,

g. Başvuranın Kuruma giriş yapmış olduğu 22/12/2017 tarihinden 19/7/2023 tarihine değin (84 adet

hükümlü, 249 adet tutuklu) toplamda 333 adet dilekçenin Kurumdan çıkış yaparak ilgili makamlara gönderildiğini, başvuranın 5/5/2022 tarihinde yaşadığı olay hakkında göndermiş olduğu dilekçelere ve suç duyurularına ilişkin yapılan kontrollerde başvurana ait dilekçe ve mektupların gerekli mercilere gönderiminin sağlandığının anlaşıldığını ve bu kapsamdaki yazışma evrakları ve diğer tüm belgelerin ekte incelenmek üzere ibraz edildiğini ifade etmiştir.

4. Muhatap Marmara 7 No'lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün cevabı, başvurana yazılı görüşünü sunması için iletilmiş ancak başvuran Kurumumuza görüşünü iletmemiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; *“Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek”* Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

6. Aynı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; *“özürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği”* hükme bağlanmıştır.

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 48'inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde; Kuruma yapılan başvuruların inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulacağı ve *“yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarında karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olup olmadığı”* yönünden inceleneceği hükmü bulunmaktadır.

8. Aynı Yönetmelik'in 65'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; *“Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.”*

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) uyarınca ulusal önleme mekanizması görevini üstlenmiştir. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesiyle; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevini yapmak, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek görevleri verilmiştir.

11. 6701 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde de bu görev kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukları, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti yürüten bir ulusal önleme mekanizmasının oluşturulması ya da mevcut insan hakları kurumlarına bu

görevin verilmesini öngören OPCAT'in getirdiği yükümlülüğün bir gereği olarak Türkiye İnsan Hakları Kurumuna bu sorumluluğun yüklendiği şeklinde açıklanmıştır. 6701 sayılı Kanun ve bu Kanun'un gerekçesine bakıldığında bu sorumluluk; işkence ve kötü muameleye karşı ulusal önleme mekanizması görevi şeklinde betimlenmiştir.

12. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) 2. Genel Raporuna göre; *“Etkin şikâyet ve denetim prosedürleri, cezaevlerinde kötü muameleye karşı temel önlemlerdir. Mahkumların cezaevi sisteminin içinde ve dışında, ilgili makamla gizli görüşme olasılığı dahil, başvurabilecekleri şikâyet kanalları olmalıdır. CPT, her bir cezaevi kurumunda, mahkumların şikâyetlerini dinleme (ve gerekirse bu konuda harekete geçme) ve kurumun tesislerini denetleme yetkisine sahip bağımsız bir makam (örneğin Denetçiler Kurulu veya denetçi hakim) tarafından düzenli aralıklara ziyaret yapılmasına özellikle önem vermektedir. Bu tür makamlar, cezaevi yönetimi ve belirli bir mahkum veya genel olarak mahkumlar arasında ortaya çıkabilecek görüş farklılıklarını azaltmak konusunda da önemli bir rol oynayabilir.”* (CPT 2. Genel Raporu, CPT/Inf (92) 3, para.54)

13. *“Ayrıca açık disiplin kurallarının resmi olarak belirlenmesi ve pratik uygulamaya geçirilmesi hem mahkumların, hem de cezaevi personelinin çıkarınadır; bu konulardaki belirsizlikler, resmi olmayan (ve kontrol edilmeyen) sistemlerin oluşma riskini içerir. Disiplin prosedürü, mahkumların işledikleri iddia edilen suçlar hakkında dinlenme hakkını ve uygulanan yaptırımlar konusunda bir üst makama temyiz başvurusunda bulunma hakkını da içermelidir. Resmi disiplin prosedürünün yanı sıra, bir mahkumun disiplin veya güvenlikle ilgili nedenlerden dolayı (örneğin kurumda “genel düzeni” korumak amacıyla), kendi isteği dışında diğer mahkumlardan ayrı tutulduğu başka prosedürler de genellikle mevcuttur. Bu tür prosedürler için de etkin önlemler olmalıdır. Güvenlik nedeniyle aksi durum söz konusu olmadıkça, mahkuma yapılan uygulamanın nedeni hakkında bilgi, konuyla ilgili kendi görüşlerini ifade etme fırsatı ve uygun makam huzurunda söz konusu uygulamaya itiraz etme hakkı verilmelidir.”* denilmektedir. (CPT/Inf (92) 3, para.51) (TİHEK, B.No: 2018/1901, K.No: 2019/49, 27/8/2019, para. 34-35)

14. Keza, Nelson Mandela Kuralları uyarınca da; her talep veya şikâyet hemen ele alınır ve yanıtlanır. Eğer; talep veya şikâyet reddedilir veya makul bir süre içinde yanıtlanmazsa, şikâyetçi şikâyetini yargısal ya da diğer bir merci önüne götürme hakkına sahiptir. Mahpusların işkence veya diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da ceza iddiaları, derhal ele alınır ve bağımsız bir ulusal makam tarafından hızlı ve tarafsız şekilde yürütülen bir soruşturma başlatılır. (Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları, Nelson Mandela Kuralları, Kural 57) Mahpuslar, içeriğe ilişkin sansür uygulanmaksızın, cezaevi müdürüne veya ceza infaz sistemi içerisindeki başka bir makama, adli makamlara veya inceleme ve temyiz yetkisine sahip başka bir bağımsız makama talep veya şikâyette bulunma imkânına sahip olmalıdırlar (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa Cezaevi Kuralları, Kural 70.1).

15. Konuya ilişkin olarak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevleri Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararlarında hükümlü ve tutukluların disiplin ve cezalandırılmalarına dair kısmı şöyledir:

“Disiplin suçu işlediği öne sürülen mahpuslar:

a. Kendilerine isnat edilen suçlamaların mahiyeti hakkında anlayacakları bir dilde ve ayrıntılı olarak bilgilendirilmelidir;

b. Savunmalarını hazırlayabilmeleri için yeterli zaman ve imkanlara sahip olmalıdırlar;

c. Savunmalarını bizzat kendilerinin yapmasına ya da adaletin yararı bunu gerektiriyorsa hukuki bir yardım alarak yapmalarına izin verilmelidir;

d. Tanık dinlenmesini istemelerine ve onları dinlemelerine, ya da kendileri adına dinlenmelerine izin verilmelidir; ve,

e. Soruşturma esnasında kullanılan dili anlayamıyor veya konuşamıyorsa bir çevirmenin yardımından ücretsiz olarak yararlanmalıdır." (AYM, Metin Yamalak (2), B. No: 2013/9450, 13/4/2016, para.21)

16. Bu kapsamda; ceza infaz kurumlarındaki özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyet yollarını etkin bir şekilde kullanarak adli ve idari mercilere erişimlerinin sağlanması kötü muamele ile mücadelede önemli bir yere sahiptir. Zira kişilerin izole konumları sebebiyle yaşayabilecekleri birçok olaydan denetim makamlarının bilgisinin bulunmaması ihtimali olduğundan, mahpusların bu makamlara ulaşması için lazım gelen mekanizmalarının işler hale getirilmesi gerekmektedir.

17. Başvuranın; 26/2/2022 tarihinde koğuşunda yaşanan olaylara istinaden Kurum Disiplin Kurulu Başkanlığının 17/3/2022 tarihli ceza verme kararı ile disiplin cezası aldığını, disiplin cezasına konu olay günü sorumlu başmemurun koğuşa gelerek olayın akıbetini öğrenmek amacıyla sadece belli başlı mahpusları dinlediğini, bu durumun ayrımcılık teşkil ettiğini, konu ile ilgili yaptığı şikâyet dilekçelerine çıkış numarası verilmediğini, haksız yere koğuşunun değiştiğini iddia ettiği anlaşılmıştır.

18. İhlal iddiasına muhatap Kurum tarafından gönderilen cevabi yazı ve ekleri incelendiğinde, başvuran hakkında verilen "kınama" şeklindeki disiplin cezasının ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması için gerekli olduğu, dolayısıyla kötü muamele yasağının ihlal edilmediği değerlendirilmiştir. Muhatap Kurum başvuranın yazmış olduğu dilekçelerin Kurumdan çıkış yapmadığı yönündeki iddialarının asılsız olduğunu belirterek, yazılı görüş ekinde başvuranın dilekçelerinin iletildiğine ve bu dilekçelere istinaden ilgili makamlarca yapılan inceleme ve soruşturmalara dair evrakları Kurumumuza göndermiştir. Bu sebeple başvuru dosyası ekleri dikkate alınarak etkili şikâyet yollarının kullanamadığına dair iddiaların gerçeği yansıtmadığı anlaşılmıştır.

19. Sonuç olarak yukarıda açıklanan nedenlerle, 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında başvuruda kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

24/11/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye